

Energie v našich rukou

Příručka pro energetická
společenství

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

**NÁRODNÍ
PLÁN OBNOVY**

Ministerstvo životního prostředí

STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Energie v našich rukou

Energetika dnes prochází zásadní proměnou. Už nemusíme být závislí na několika velkých výrobcích elektřiny – díky novele energetického zákona se nám všem otevírá **možnost sdílet elektřinu z čistých obnovitelných zdrojů**. Každý se může podílet na výrobě elektřiny nebo ji odebírat z místních zdrojů.

Možná vás napadne, proč se tématu komunitní energetiky věnuje právě Hnutí DUHA. Odpověď je jednoduchá: protože **energetika a ekologie spolu úzce souvisejí**. Využívání obnovitelných zdrojů energie snižuje spotřebu fosilních paliv se všemi jejich negativními dopady. Výstavba obnovitelných zdrojů je v porovnání s jinými energetickými zdroji rychlejší a levnější, a díky tomu se můžeme od fosilních paliv dříve odklonit. Pomůže nám to nejen v ochraně klimatu, ale zároveň posílíme energetickou nezávislost a modernizaci ekonomiky. Dohromady to zkrátka dává smysl.

Tato příručka je určena především pro energetická společenství. Dozvíte se v ní, **jaké možnosti vám komunitní energetika nabízí a jak je využít v praxi**. Přestože je toto téma u nás stále v plenkách, pracují na něm kromě Hnutí DUHA i další organizace. Pro podrobnější informace vám přinášíme **tipy na jejich publikace i odkazy na bohatou inspiraci ze zahraničí**, zejména z Německa, kde mají s komunitní energetikou dlouholeté zkušenosti.

Komunitní energetika je budoucnost, tak ať nám neuteče!

Komunitní energetika a principy 4D

Komunitní neboli sdílená energetika představuje nový model výroby a spotřeby energie. Umožňuje lidem a místním organizacím aktivně se podílet na výrobě energie z obnovitelných zdrojů, snižovat své energetické náklady i emisní stopu. V neposlední řadě podporuje lokální ekonomiku a zapojuje občany do rozhodovacích procesů. Místní komunity přebírají aktivní roli ve výrobě, distribuci i spotřebě energie. V zahraničí je tento model známý již přes půlstoletí. U nás navazujeme na tradici energetických družstev z první republiky, jen v odlišném kontextu.

Komunitní energetika funguje na principech 4D:

1. Demokratizace

Komunitní energetika otevírá lidem cestu k zapojení do výroby energie. Už to nemusí být záležitost pouze velkých firem. Nyní se může na výrobě elektřiny aktivně **podílet skutečně každý a profitovat z chytrých, efektivních a úsporných řešení**, ať už dodává ze své fotovoltaiky, nebo společně s ostatními investuje.

2. Decentralizace

Do výroby a sdílení energie se zapojují tisíce komunit a obcí po celé republice. Sdílení zdrojů podporuje vzájemnou spolupráci, která v důsledku přispívá k rozvoji a atraktivitě lokality. **Zisky z výroby energie zůstávají v regionech** a neodcházejí na konta vlastníků velkých energetických firem.

3. Dekarbonizace

Hnutí DUHA dlouhodobě prosazuje **odklon od fosilních paliv**. Sdílení čisté energie pomáhá rozvoji obnovitelných zdrojů a také jejich přijetí ze strany veřejnosti. Je to trend, který se šíří celou Evropou. Výstavba solárních nebo větrných elektráren je navíc mnohem rychlejší a levnější než budování jiných energetických zdrojů. Díky tomu se od fosilních paliv posuneme rychleji.

4. Digitalizace

Efektivní fungování komunitní energetiky usnadňují **nové technologie**, které umožňují snadnou komunikaci mezi výrobcí a spotřebiteli.

Kam pro inspiraci

Naši němečtí kolegové natočili sérii videokurzů Akademie komunitní energetiky. [Akademie komunitní energetiky](#). Jsou plné inspirace z Německa i dalších zemí a opatřili jsme je českými titulky. Přístup ke kurzu je zdarma a vyžaduje registraci.

Ani u nás nezůstáváme pozadu. Už nyní vzniká řada malých i velkých projektů, které postupně zapojí i běžné domácnosti. Inspiraci najdete třeba u [Pražského centra obnovitelné energie](#) nebo v jihomoravské obci [Brumovice](#).

Jak si Česká republika momentálně vede v oblasti obnovitelných zdrojů a odklonu od fosilních paliv v porovnání s jinými státy, můžete prozkoumat na [interaktivní mapě](#).

Jaké pojmy je dobré znát

Sdílení energie

Každý má právo sdílet elektřinu ze svého zdroje nebo ze zdrojů, které postaví energetické společenství, jehož je členem. Vyrobená elektřina putuje do konkrétních odběrných míst prostřednictvím stávající distribuční sítě. Vaše platby za elektřinu tak neodcházejí anonymní firmě, ale podpoří konkrétní subjekty z vašeho okolí.

Příklad:

Sdílet elektřinu může například mladá rodina ze svého domu do bytu svých rodičů, město z elektrárny na střeše stadionu svým obyvatelům nebo energetické společenství z větrné elektrárny lidem v okolí.

Aktivní zákazník

Aktivní zákazník je výrobce, který může sdílet elektřinu až do deseti dalších odběrných míst. Nemusí zakládat energetické společenství, pouze oznámí svému distributorovi, s kým chce vyrobenou elektřinu sdílet.

Příklad:

Pokud má někdo na svém domě fotovoltaiku, jejíž výkon sám plně nevyužije, nasdílí přebytky třeba svému známému. Ten pak neplatí za dodávku této elektřiny obchodníkovi. Zda bude svému kamarádovi za dodávky platit, nebo mu místo toho věnuje část úrody ze zahrádky, je čistě na jejich dohodě.

Energetické společenství

Jedná se o spolek nebo družstvo, které umožňuje připojení až tisícovky odběrných nebo výrobních míst do sdílení. Členové energetického společenství mohou sdílet energii prostřednictvím veřejné sítě, ale také společně investovat do zdrojů nebo se zapojit do ukládání a řízení spotřeby pro její výhodnější využití.

Příklad:

Město nebo místní akční skupina založí energetické společenství ve spolupráci s místními obyvateli a firmami. Z fotovoltaik na budovách města, z bioplynové stanice či větrné elektrárny v okolí pak společenství sdílí elektřinu svým členům.

Průběhový elektroměr

Průběhový elektroměr dokáže měřit elektrickou spotřebu v reálném čase a komunikovat s dalšími zařízeními pro optimalizaci správy energie. Jestliže se do sdílení zapojíte, vymění vám váš dodavatel stávající elektroměr zdarma za průběhový.

Komunitní energetika pro bytové domy

Nemusíte vlastnit dům, abyste mohli na jeho střeše vyrábět elektřinu. Sdílení v bytových domech probíhá už od roku 2023.

Prvním krokem, který je třeba učinit, je **dohoda se sousedy**. Nemusíte mít obavy, že se neshodnete úplně všichni. Velkou výhodou je, že obvykle nepotřebujete shodu všech vlastníků (záleží na vašich vnitřních předpisech). Do sdílení se tedy nemusejí zapojit všichni a investorem nemusí být společenství vlastníků jednotek. V praxi to znamená, že žádný ze sousedů vám ve vašem plánu nemůže bránit – kdo nechce, nemusí se zapojit.

Jaké výhody komunitní energetika pro bytové domy přináší a jaké nevýhody by vás mohly naopak zaskočit?

Výhody

- Počáteční investice rozložená mezi více osob (v případě volných prostředků ve fondu oprav bude mít navíc váš projekt brzkou návratnost)
- Možnost využití dotačního programu Nová zelená úsporám
- Nižší faktury za energie společné (světlo, výtah apod.) i individuální v konkrétních bytech
- Další finanční úspory (za elektřinu ze střechy neplatí obyvatelé bytů ani distribuční poplatky)
- Odolnost proti výkyvům trhu s energiemi a částečná nezávislost na dodavateli
- Nižší emise (využití energie z obnovitelných zdrojů ušetří emise, které zatěžují přírodu)

Úskalí

- Výše počáteční investice (v některých případech je potřeba investovat nejdříve do úpravy střechy, což přináší další náklady)
- Nerovnoměrné využití i platby (obyvatelé domu se budou na spotřebě energie podílet různě, podle toho, kdy a kolik spotřebovávají)
- Souhlas vlastníka (pokud si byt pronajímáte, bude zapotřebí souhlas vlastníka bytu s připojením do společné energetiky)

Kam pro inspiraci

Tématu bytových domů se věnoval 26. díl podcastu Na koberečku [Komunitní energetika pro bytové domy je tady. Jak na ni?](#) Pozvání přijal energetický konzultant Michal Berg a energetický konzultant Hnutí DUHA Tomáš Jagoš.

Tomáš Jagoš je také spoluautorem podrobné publikace Unie komunitní energetiky s názvem [Jak na společnou FVE u bytových domů](#). Publikace podrobně představuje téma, odpovídá na mnohé otázky a přináší seznam praktických kroků na cestě ke společné energii.

Příležitost pro obce

Sdílení energie je výhodné i ve větším měřítku. Komunitní energetika může přispět k větší **nezávislosti, udržitelnosti a efektivnosti měst a obcí**. Města a obce jsou přirozenými hybateli komunitních projektů a mají hned několik možností, jak se do komunitní energetiky zapojit. Mohou využívat fotovoltaiku na střechách svých budov nebo větrnou energii na obecních pozemcích. Energii ze svých elektráren mohou následně sdílet s dalšími obecními budovami, například v době letních prázdnin lze energii vyrobenou na střeše školy využít v místní čistírně odpadních vod.

S přípravou projektů pomáhají energetičtí manažeři obcí, kteří se starají i o úsporný provoz budov. Města a obce ale mohou do sdílení zapojit i občany. Další zajímavou příležitostí je využít zájem investorů nebo developerů. Město nebo obec tak klidně může spoluvlastnit větrnou elektrárnu.

Jak začít? Přineste téma komunitní energetiky na veřejné zasedání zastupitelstva nebo ho zviditelněte v rámci participativního rozpočtu.

Kam pro inspiraci

Unie komunitní energetiky vydala publikaci, která přináší inspirativní projekty z Německa, například jak obce pomáhají zakládat energetická družstva.

Různé modely spolupráce mezi obcí a občany představuje 2. díl [videokurzu](#) přeloženého do češtiny. Přístup ke kurzu je zdarma a vyžaduje registraci.

Inspiraci pro obecní projekty už najdeme i u nás. Pusťte si 27. díl podcastu Na koberečku s názvem [Komunitní energetika v obcích. Jak na ni?](#) a poslechněte si rozhovor Ondřeje Paška z Hnutí DUHA s Jiřím Kristem, který je předsedou místní akční skupiny Opavsko a zakládajícím členem ENERKOM Opavsko.

Modely komunitní energetiky

Vhodný model komunitní energetiky závisí především na velikosti a složitosti projektu. Novela energetického zákona zavedla dva klíčové pojmy:

Aktivní zákazník

Aktivním zákazníkem může být každý výrobce energie, i třeba jen z jedné střešní fotovoltaiky. Sdílet energii může maximálně **do deseti dalších odběrných míst**, ovšem komukoli **v rámci celé České republiky**. Tato varianta je ideální pro sdílení mezi přáteli či rodinou. Stačí u Energetického datového centra zaregistrovat svoji výrobu a příslušná odběrná místa.

Energetické společenství

Energetické společenství může sdílet energii svým členům až **na tisíc odběrných míst**, ale jen **na území tří obcí** s rozšířenou pravomocí. Hodí se proto pro zapojení více zdrojů, třeba i větrné elektrárny nebo bioplynové stanice. Nejjednodušší je rozhlédnout se v okolí, zda již nějaké energetické společenství neexistuje nebo se neplánuje, a přidat se do něj. Nové energetické společenství je třeba založit jako právnickou osobu – spolek nebo družstvo. Jejími členy mohou být obce, malé a střední firmy i občané. Společenství je vždy neziskové a slouží k uspokojení energetických potřeb svých členů. Obvykle jej u nás zakládají města, obce a místní akční skupiny.

Kam pro inspiraci

Přehledně zpracovanou [infografiku](#) k tomuto tématu vydala Unie komunitní energetiky.

Financování projektu

V otázce financování a dotací hraje klíčovou roli velikost vašeho projektu. Díky tomu, že komunitní energetika a obnovitelné zdroje pomáhají snížit emisní stopu naší energetiky, podporuje je stát dotacemi.

Malá fotovoltaika na rodinném domě

Investice do fotovoltaiky bude stejná, jako kdybyste se do sdílení nijak nezapojili. Systém pro rodinný dům s baterií a možností sdílet přebytky vyjde řádově na stovky tisíc korun. Díky sdílení bude mít vaše investice lepší návratnost. Pro financování můžete využít program **Nová zelená úsporám ve výši do 50 % nákladů**. Nově je ale podpora omezena jen na elektrárny, které nepředávají do sítě více než 50 % svého špičkového výkonu. To je bohužel nevýhodné, a proto se Hnutí DUHA snaží prosadit, aby Ministerstvo životního prostředí tuto podmínku v případě sdílení odstranilo.

Komunitní fotovoltaická elektrárna v bytovém domě

Jestliže se rozhodnete investovat jako společenství vlastníků, můžete využít fond oprav nebo si na první investici vzít úvěr. Podporu ve výši **do 50 % nákladů získáte v programu Nová zelená úsporám pro bytové domy**. Na elektrárny zapojené do sdílení se navíc vztahuje **bonus 5 000 Kč** za každý zapojený byt.

Střední a velké projekty obcí a firem

Pokud uvažujete o větší investici, zamyslete se nad možnostmi společného financování. Energetické společenství se může pomocí vkladů svých členů stát investorem elektrárny. Členové také mohou poskytovat energetickému společenství půjčky. Dotační programy se průběžně mění, v současnosti jsou vypsané výzvy z programu RES+, které jsou vhodné zejména pro malé obce do 3 000 obyvatel a dosáhnou na dotaci až 75 %. Program nabízí dotace i pro firmy (u elektráren do 5 MW je výše kolem 30 %, předávání špičkového výkonu je zatím rovněž omezeno). Se správným nastavením elektrárny i s přípravou žádosti o příspěvek vám pomohou realizační firmy. Na prvním místě si vždy u svého distributora energie zjistěte, zda bude vaši elektrárnu možné připojit do distribuční sítě.

Kam pro inspiraci

Financování komunitněenergetických projektů se věnuje předposlední kurz Akademie komunitní energetiky.

Pokud jste již v důchodovém věku a vlastníte rodinný dům, můžete si požádat o dotaci až 90 000 Kč z programu Nová zelená úsporám Light na fotovoltaiku s novým bojlerem. Nezapojíte se tím sice do sdílení, ale ušetříte veškeré náklady za ohřev teplé vody od jara až do podzimu.

Potřebné technologie

Nejsnadněji dostupným zdrojem elektřiny je **fotovoltaika s baterií**. Snadná montáž, nabídka dotací a téměř nulové náklady na provoz z ní v současnosti činí nejatraktivnější zdroj.

Na prvním místě si zjistěte, zda se u vás lze **připojit do sítě**. Na stránkách každého z distributorů najdete mapu připojitelnosti pro výroby, kde si můžete sami ověřit, zda je ve vaší ulici ještě dostupná kapacita na připojování ([PREdistribuce](#), [ČEZ](#), [EG.D](#)).

Nevýhodu představuje proměnlivá výroba během dne. Proto je vhodné přemýšlet nad časem spotřeby, ať už se jedná o elektrický bojler na ohřev vody, tepelné čerpadlo, nabíjení elektromobilu, myčku, pračku, klimatizaci, nebo jiné spotřebiče v domácnosti. Provoz většiny z nich lze naplánovat tak, abyste odebírali i sdíleli elektřinu právě v době, kdy vaše elektrárna vyrábí. Pomůže vám v tom **chytrý elektroměr**, který měří spotřebu každých 15 minut a data odesílá distributorovi. Distributor vám tento elektroměr nainstaluje zdarma do tří měsíců od chvíle, kdy se přihlásíte ke sdílení.

Energetická společenství nebo obce se mohou pustit i do složitějších projektů včetně **větrných elektráren**. Nejjednodušší je spolupracovat s developerem, který se o vaše okolí již zajímá. Nespokojte se s „desátkem“ do rozpočtu obce. Cílem komunitní energetiky je, aby se na výhodách místních zdrojů podíleli opravdu všichni. Developer by měl proto nabídnout zvýhodněné sdílení energie nebo podíl ve větrné elektrárně přímo obyvatelům obce.

Kam pro inspiraci

Podívejte se na závěrečný [videokurz](#) Akademie komunitní energetiky, který je opět plný tipů a příkladů z praxe.

Jak začít sdílet

1. Zdroj energie

Předpokládejme, že vlastní zdroj již máte. V opačném případě můžete oslovit známé či příbuzné a odebírat jejich elektřinu. Pokud má elektrárnu vaše obec, škola nebo místní spolek, domluvte se s nimi. Například ve školách se v létě využije jen minimum vyrobené elektřiny.

2. Aktivní zákazník, či energetické společenství?

Zvolte si model, který je pro vaše potřeby nejvhodnější. Pro zopakování uvedme, že pro sdílení v malé skupině do deseti odběratelů je jednodušší model aktivního zákazníka. V tomto případě nemusíte zakládat ani registrovat žádnou právnickou osobu. Pokud chcete využívat více zdrojů ve větší skupině, zapojit obecní objekty i domácnosti, zaregistrujte se jako spolek nebo družstvo u [Energetického regulačního úřadu](#). Více podrobností o rozdílech mezi oběma modely najdete výše.

3. Alokační klíč

Domluvte se v rámci vaší skupiny nebo společenství, jak si s ostatními odběrateli rozdělíte dodávanou elektřinu, kolik procent připadne na které odběrné místo a jak budete za elektřinu platit (měsíčně, ročně, podle skutečně spotřebovaných kilowatt, paušálně). Toto rozdělení se nazývá alokační klíč. Zvolte si, kdo bude stahovat data o spotřebě a posílat vyúčtování, případně se dohodněte na swapu či jiném způsobu odměny. Možností je nepřeberně a záleží jen na vaší domluvě.

4. Registrace

Zaregistrujte svoji výrobu i odběrná místa u Energetického datového centra. Budete potřebovat číslo elektroměru (tzv. kód EAN) a alokační klíč. Poté oznamte svému distributorovi, že jste se přihlásili do sdílení.

5. Průběhové měření zdarma

Do tří měsíců od oznámení by vám měl distributor zdarma vyměnit elektroměr. Náklady vám mohou vzniknout pouze tehdy, pokud bude potřeba upravit odběrné místo, například sloupek nebo skříň s elektroměrem.

Kam pro inspiraci

Experti Hnutí DUHA Tomáš Jagoš a Ondřej Pašek se podíleli na tvorbě publikace Unie komunitní energetiky [Jak začít sdílet elektřinu](#).

Stáhnout si můžete i [checklist aktivního zákazníka](#).

Pokud bude váš projekt větší, organizace Frank Bold vám poradí se stavebním řízením. Prostudujte si jejich návod, [jak získat povolení pro střešní fotovoltaickou elektrárnu](#).

Je čas vykročit

Těší nás, že se zajímáte o téma komunitní energetiky, a doufáme, že vám naše příručka pomůže udělat důležitý krok na cestě k efektivnějšímu využívání elektřiny, posílení energetické soběstačnosti, a tím i k lepší ochraně životního prostředí. Buďte aktivní, inspirujte své okolí a šířte informace o možnostech společné výroby a spotřeby elektřiny, ať už v rodině, ve vašem bytovém domě, na jednání zastupitelstva vaší obce, nebo třeba v nově vznikajícím energetickém společenství. Každý zapojený projekt, každé nové společenství, každý panel na střeše posouvá naši společnou energetiku správným směrem.

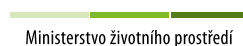
Přeměna české energetiky na čistou a obnovitelnou není zdaleka u konce. Mnohé se již podařilo prosadit, ale řada kroků nás ještě čeká. V současnosti lze například elektřinu sdílet pouze v reálném čase, a proto bude Hnutí DUHA i nadále pracovat na změnách energetického zákona a budeme se snažit prosadit, aby mohla energetická společenství v budoucnu elektřinu také skladovat.

V oblasti energetiky se věnujeme i dekarbonizaci, spravedlivé transformaci nebo problematice odpadů. Nejčerstvější informace najdete vždy na našich sociálních sítích. Sledujte práci Hnutí DUHA a pomáhejte měnit českou energetiku.

Autor: Ondřej Pašek

Vydalo: Hnutí DUHA - Friends of the Earth v roce 2025

<https://sdilenaenergie.hnutiduha.cz>

Tento projekt je financován Evropskou unií v rámci Národního plánu obnovy.